

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ
ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ
ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ)»**

Виконавець:

студент ФМЕ, гр.43

Сндилетов Артем Володимирович _____

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Козак Юрій Георгійович _____

/підпис/

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Сфера послуг постає найбільш перспективним та сектором економіки, що динамічно розвивається, серед розвинутих країн. Інтеграція України до світового простору можлива за умови сталого розвитку науково-технічного потенціалу, інноваційної активності та зростання конкурентоспроможності національних послуг.

Зовнішньоекономічні послуги є товаром, який не проходить митного контролю і на який не оформлюється вантажна митна декларація. Послуги не набувають форми матеріальних об'єктів, на які поширюються права власності. Реалізація послуг та їх виробництво невідокремлені один від одного, тобто регіон може отримати економічне зростання завдяки переорієнтації з виробництва товарів на торгівлю послугами з іноземними компаніями, корпораціями, державними установами та фізичними особами. Послуги є джерелом довгострокового економічного зростання регіонів, причому для деяких з них – важливішим, ніж промисловість.

Одеська область – це стратегічний регіон України, у якого є можливості для розвитку сфери послуг, регіон має багато ресурсів та корпорацій, які співпрацюють з багатьма країнами світу, отже, стратегічне планування розвитку торгівлі послугами є пріоритетною задачею, як для керівництва області та країни, так і для керівників навіть невеликих установ. З кожним роком підхід до надання послуг змінюється, таким чином аналіз сфери послуг повинен бути постійним, та включати в себе комплексні задачі для підвищення конкурентоспроможності не тільки регіону, а і країни, в цілому.

Дослідженням міжнародної торгівлі послугами постійно займаються такі видатні вчені, у тому числі вітчизняні, як О. Решетняк ; В . Гордина , М. Сушинська, С.І.Юрій, Л.О.Мельник, І.І. Дахно, Т.М. Циганкова, Л.Г., Котлер Ф., Кіреєв та зарубіжні вчені П. Жюайр, Р. Малері, праці цих вчених розглядають сутність міжнародної торгівлі послугами, та методи її здійснення, завдяки цим працям, можна провести аналіз сучасного стану та виділити перспективи зовнішньої торгівлі послугами Одеського регіону.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є аналіз стану та перспектив зовнішньої торгівлі послугами Одеського регіону, розробка шляхів удосконалення зовнішньої торгівлі послугами.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- розглянути методи оцінки зовнішньоекономічної діяльності
- проаналізувати чинники, що впливають на торгівлю послугами
- визначити географічну та товарну структуру експорту та імпорту послуг Одеського регіону;
- проаналізувати вплив торгівлі послугами на економіку регіону
- запропонувати шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності торгівлі послугами Одеського регіону.

Об'єктом дослідження є процес здійснення зовнішньої торгівлі послугами Одеського регіону.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі послугами Одеського регіону.

Методи дослідження. Методологічною основою кваліфікаційної роботи є теоретичні положення експорту та імпорту послуг, а також праці вітчизняних та іноземних вчених, державна статистична інформація. Основним методом аналізу є системний підхід, а також SWOT-аналіз та економіко - математичні методи. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. При написанні роботи проаналізована наукова література, Інтернет-джерела, державні видання, статистична інформація Державної служби статистики України.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези : Єндилетов А.В «Стан та перспективи зовнішньої торгівлі послугами Одеського регіону» // Збірник наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції факультету міжнародної економіки «Минуле, сучасне, майбутнє». Випуск 12 Одеський національний економічний університет, Одеса, ОНЕУ, квітень 2022, обсяг 0,3 авт.арк. 6

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменування). Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки. Основний зміст викладено на 88 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 10 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ»** розглядаються теоретичні зовнішньої торгівлі послугами на світовому ринку, визначається структура дії та регулювання ринку послуг, а також чинники що впливають на зовнішньоекономічну діяльність, наведено основні методи оцінки стану світового ринку послуг, детально розглянута методологія та підходи до оцінки ефективності ринку послуг.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»** проаналізовано географічну та товарну структуру експорту послуг Одеського регіону, детально розглянуті основні групи послуг, які надаються підприємствами Одеського регіону, проаналізовані загрози та вплив торгівлі послугами на економіку регіону.

У третьому розділі **«ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»** запропоновані напрями вдосконалення зовнішньої торгівлі послугами, розроблено заходи щодо підвищення ефективності експорту послуг, розроблено SWOT-аналіз основних сфер експорту послуг, можливості для покращення економічної ситуації в регіоні.

ВИСНОВКИ

Отже, після проведення дослідження можемо зробити наступні висновки.

Торгівля послугами є значущою сферою зовнішньоекономічної діяльності для кожної сфери. Вивченням сутності міжнародної торгівлі послугами займалися та займаються такі видатні вчені, як В. Хачатрян, О. Кульганік, Т. М. Циганкова, Л.Г., Котлер Ф., Кіреєв, Л.О. Мельник, І. І. Дахно. Глобальний рівень регулювання міжнародної торгівлі послугами включає в собі широкий спектр принципів, правил, міжнародних договорів та угод, які розробляються міжнародними організаціями. Торгівля міжнародними послугами контролюється та здійснюється інструментами зовнішньоторговельної політики, які використовуються у міжнародній торгівлі та міжнародного руху капіталу. Методологія аналізу світового ринку послуг розуміє під собою розгляд цього явища в системі категорій міжнародної економіки і, в першу чергу, міжнародних торговельних відносин. Задля регулювання своєї зовнішньої торгівлі послугами кожна держава в законодавчому порядку встановлює певні правила та умови зовнішньоторговельної політики.

Зовнішня торгівля послугами Причорноморського економічного району відзначається такою структурою експорту: транспортні послуги для Одеської області становлять 78,8%, ділові послуги – 8,7%, роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності - 4,1% , послуги пов'язані з подорожами – 3,2% , послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги –2,6%. Головним завданням формування експортного потенціалу Одеської області є переорієнтація народного господарства на досягнення більш рівномірної та збалансованої експортної віддачі окремих її районів. Серед першочергових заходів щодо підвищення ефективності здійснення зовнішньоторговельної діяльності Одеського регіону сучасні економісти називають формування нових підходів у галузі розподілу повноважень між місцевими та державними органами влади у бік більшої регіональної самостійності. Держава має вирішувати лише ті проблемні питання, які регіон самостійно вирішити не в змозі. Всі інші функції розвитку регіону є завданням регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування, тобто мають реалізовуватись принципи субсидіарності, та доповнюваності.

Розвиток торгівлі послугами для регіону є пріоритетною задачею. Завдяки збільшенню частки послуг в торговельній структурі регіону, можна покращити економічне становище Одеської області, при цьому зменшивши витрати на матеріальні ресурси. Однак світовий ринок постійно розвивається і потребує постійних змін, тому першочергово потрібно змінювати підхід до надання послуг. Для того щоб мати конкурентоспроможність, регіон постійно повинен фінансувати та стимулювати нові інноваційні вектори розвитку ринку послуг, особливо в той час коли основним джерелом отримання послуг є Інтернет. Потрібно збалансувати структуру експорту та імпорту з країн-торговельних партнерів Одеської області. У цих структурах не повинно бути частки окремих країн задля уникнення політичних і зовнішньоекономічних ризиків, також потрібно змінити сировинну спрямованість експорту та знизити залежність підприємств регіону від зовнішнього ринку збуту, що робить дуже

вразливим від цінових коливань. Сьогодні існує низка проблем та бар'єрів для виходу з кризової ситуації, що існує в зовнішній торгівлі України, від відсутності достатньої кількості капіталовкладень для виробництва експортно-орієнтованих обсягів послуг до неприйняття української продукції на світовому ринку. Для перспективного розвитку зовнішньої торгівлі Україні потрібні стратегічні перетворення в національній зовнішньоторговельній політиці. Головним напрямом її розвитку є застосування інструментів нарощування експортних обсягів товарів і послуг та зменшення імпорто-залежності країни, зокрема по товарах. При цьому повинна відбуватись оптимізація структури експорту та імпорту з акцентом на зменшення обсягів останнього.

Одеська область має дуже великий потенціал для створення інноваційних кластерів, які будуть складатись з корпорацій, які проводять зовнішньоекономічну діяльність у сфері послуг, останніми роками інвестиційний клімат в Одесі та області лише покращується, завдяки цьому можна заохочувати світові корпорації вкладати кошти в розвиток сектору послуг. Також, на мою думку, потрібно розвивати нові вітчизняні фірми та допомагати виводити їх на світовий ринок. Основними напрямками зовнішньоекономічної діяльності у сфері послуг регіону є транспортні послуги, фінансові послуги, та туристичні послуги. Інфраструктура регіону дозволяє з мінімальними витратами стимулювати ріст економіки завдяки експорту послуг в інші країни. Але, нажаль, через війну в країні багато іноземних та місцевих компаній були вимушені зупинити свою діяльність в регіоні та країні в цілому, туристичний та транспортно-логістичний сектор знаходиться в кризовому стані, через воєнні дії не може працювати великі порти Одеської області, які вносили питому частку в економіку регіону, через відсутність палива логістичний сектор економіки також зменшив свою діяльність, а через скасування іноземних авіарейсів та відміну курортного сезону постраждав туристичний сектор послуг. На даний момент активно використовується лише фінансовий сектор послуг та ІТ-сектор, на який не сильно вплинула поточна ситуація.

Отже, усі наведені шляхи вирішення проблем розвитку зовнішньої торгівлі послугами можна буде використати після встановлення миру в нашій країні, особливо в період розбудови країни потрібно інвестувати кошти в розвиток експорту послуг, створення «інноваційних міст», проведення міжнародних заходів, та стимулювання торгівлі послугами.

АНОТАЦІЯ

Єндилєтов А.В., «Стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі послугами регіонів України (на прикладі Одеського регіону)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес здійснення зовнішньої торгівлі послугами Одеського регіону.

У роботі розглядаються теоретичні основи зовнішньоекономічної діяльності регіону на внутрішньому та світовому ринках. Визначається поточний стан експорту послуг в інші країни, а також вплив експорту послуг на економічні показники регіону. Проаналізовані основні можливості та загрози для регіону.

Проаналізовані фінансові показники ЗЕД Одеської області за останні роки, здійснено SWOT-аналіз чинників, що сприяють та заважають здійсненню зовнішньої торгівлі послугами, визначено основні напрямки, які сприятимуть покращенню зовнішньої торгівлі Одеського регіону на світовому ринку послуг, проаналізовані конкурентні переваги області.

Запропоновані напрями покращення експорту послуг регіону, розроблені заходи для покращення конкурентної привабливості регіону на світовому ринку послуг, наведені нові «інноваційні» підходи для стимулювання економічного розвитку регіону, та наведені заходи з розвитку нових бізнес-кластерів в регіоні, які займаються наданням послуг в інші країни.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, послуги, світовий ринок, SWOT-аналіз, конкурентоспроможність, Одеська область.

ANNOTATION

Yendylietov A., "Status and prospects of foreign trade in services of the regions of Ukraine (on the example of the Odessa region)"

Qualification work for a bachelor's degree in the specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International economy". - Odessa National Economic University. - Odesa, 2022

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of research is the process of foreign trade in services of the Odessa region.

The paper considers the theoretical foundations of foreign economic activity of the region in domestic and world markets. The current state of exports of services to other countries is determined, as well as the impact of exports of services on economic indicators in the region. The main opportunities and threats for the region are analyzed.

The financial indicators of Odessa region's foreign economic activity for the last years are analyzed, the SWOT-analysis of the factors promoting and hindering foreign trade in services is carried out, the basic directions which will promote improvement of foreign trade of Odessa region in the world market of services are defined.

The directions of improvement of export of services of the region are offered, measures for improvement of competitive attractiveness of the region in the world market of services are developed, new "innovative" approaches for stimulation of economic development of the region are resulted, and measures for development of new business clusters in the region are provided.

Key words: foreign economic activity, export, import, services, world market, SWOT-analysis, competitiveness, Odesa region